

ופטור מקריאת שמע, ומן התפלה, ומן התפילין, ומכל המצוות האמורות בתורה.

ואמר רבי יוחנן: מאי בינייהו? במה נחלקו תנא קמא ורבי שמעון בן גמליאל?

ובשבת, שאסור לקבור בה, ואינו טרוד במצוה — מיסב, ואוכל בשר, ושותה יין, (2) ומברך, ומזמן, ומברכין עליו, ומזמנין עליו, וחייב בכל המצוות האמורות בתורה. (3)

תשמיש המטה איכא בינייהו — לרבי שמעון בן גמליאל אבל חייב במצות עונה בשבת. ולתנא קמא פטור (4) משום שנוהג אבלות בצנעה.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: מתוך שנתחייב בשבת באלו האמורים — נתחייב בכלן.

ומסיימת הגמרא את קושייתה: קתני מיהת, שאונן פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין, ומכל המצוות האמורות בתורה, ואפילו כשאוכל בבית חברו. ואילו במשנה משמע שפטורו רק כאשר מתו מוטל לפניו.

שאונן פטור מברכה, למה הוצרכה הברייתא להוסיף ש"אין מברכין עליו" [ואמנם רבינו יונה כתב "אין צריך, דבלאו הכי פטור"].

3. דעת הש"ך [יו"ד ש"מא ג] שגם בשבת אסור לאכול בתוך ד' אמות של המת, משום לועג לרש וכן נקט החזו"א [שם ב]. אך הפתחי תשובה הוכיח שדעת הט"ז שכל האיסור לאכול בפני המת הוא רק כשחייב בקבורתו, אך בשבת שאינו יכול לעסוק בקבורתו, מותר.

ולכן ביאר ש"אינו מברך לפטור אחרים, ואינם פוטרים אותו", אבל הוא עצמו חייב לברך. ומסתבר שטעמו שחייב בברכה משום שאסור שיהנה מעוה"ז בלי ברכה, [ורש"י סבר שהאיסור נובע מחיוב הברכה], אלא שאינו מצטרף לקביעות סעודה, ולכן אינו פוטר לא בברכה ראשונה ולא בזימון, וראה חזו"א דמאי [ד טז].

4. הראשונים נחלקו אם חלים על אונן איסורי אבלות או לא, ובנדון זה תלוי דינו בתשמיש המטה, אם הוא איסור או פטור.

אך בשבלי הלקט [שמחות ו] כתב בשם רש"י שאינו צריך לברך כי אין דעתו מיושבת עליו, וגם לועג לר"ש, ויתכן שלכך הוצרכו לומר שגם אינו חייב לצאת בברכת אחרים, אף שאין בה טעמים אלו.

רבינו יונה הביא דעת הר"י מיגש שדיני אבלות חלים רק אחר הקבורה, ונמצא שאונן רק פטור ככל מצוות התורה, ודעת ת"ק כי בשבת אף שחייב בשאר מצוות, פטור מתשמיש. וכ"כ הרמב"ם [אבל א ב]

ובירושלמי מפרש שאם ברכו לפניו ברכת המוציא לא יענה אמן.

הרמב"ן [בתורת האדם] נקט שאונן אסור גם באיסורי אבלות, כי הם חלים בשעת מיתה, ובכללם איסור תשמיש.

2. כתב רבינו יונה שהתנא לא נקט "חייב לאכול", כי אכילת בשר ויין בשבת אינה מצוה אלא רשות. וראה משנה ברורה [תקכט יא] שנקט שבשבת יש חיוב שתיית יין בתוך הסעודה.

רבינו יונה והריטב"א ותוס' [מו"ק כג ב] סברו שדיני אבלות חלים רק אחר קבורה, ואונן אסור בתשמיש מטעם אחר, שלא יקל ראשו ולא יסיח דעתו מחיובו לקבור המת.